

Київський університет імені Бориса Грінченка
Історико-філософський факультет

ЗАТВЕРДЖЕНО

ПРОГРАМА
вступного випробування з філософії

Освітній рівень: другий (магістерський)
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 033 Філософія
На базі: ОКР «Бакалавр», здобутого за іншою спеціальністю

ПОГОДЖЕНО

Проректор
з науково-методичної та навчальної
роботи _____ О.Б. Жильцов

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри філософії
Протокол № 9 від 22.02.2017 р.
Зав. кафедри _____ І.М. Ломачинська

Київ 2017

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступне випробування з філософії призначено для перевірки знань вступників до Київського університету імені Бориса Грінченка на спеціальність 033 Філософія, освітній рівень другий (магістерський) у відповідності до державних стандартів підготовки фахівців.

Під час вступного випробування оцінюються:

- знання фактичного філософського матеріалу;
- здатність аналізувати першоджерела;
- обізнаність з понятійно-категоріальним апаратом філософської науки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

№	Оцінка	Кількість балів	Критерії
1	Склав	60-100	Ставиться вступнику, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання передбачені програмою, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; при виконанні завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.
2	Не склав	1-59	Ставиться вступнику, який допускає принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може продовжити навчання чи розпочати професійну діяльність без додаткових занять з відповідної дисципліни.

ФІЛОСОФІЯ ЯК НАУКОВИЙ ТИП СВІТОГЛЯДУ

Філософія та світогляд. Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Структура світогляду. Світогляд як поліструктурне утворення. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, науковий і філософський. Філософія як теоретична основа світогляду. Категорії філософії – основоположні наукові та світоглядні поняття. Гуманітарна та соціокультурна зумовленість філософії. Предмет філософії. Коло філософських роздумів: людина і світ, людина і природа, людина і суспільство, мислення і буття, духовне і тілесне, життя та смерть, добро та зло, істина та хиба, прекрасне та потворне. Основне питання філософії.

СТРУКТУРА, МЕТОДИ ТА ФУНКЦІЇ ФІЛОСОФІЇ

Структура філософії. Традиційні розділи філософського знання та його розвиток. Онтологія, натурфілософія, філософська антропологія, гносеологія, логіка, етика, естетика, соціальна філософія, філософія історії, філософія культури, філософія економіки, філософія політики, філософія права, філософія релігії, філософія науки, філософія мови та ін. Методи філософії. Поняття методу. Співвідношення філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів. Усталені методи філософського пізнання: метафізика та діалектика. Новітні філософські методи: феноменологія, структуралізм, герменевтика, психоаналіз тощо. Функції філософії. Поняття функції. Зasadничі функції філософії: світоглядна та методологічна. Інші функції філософії: концептуальна, пізнавальна, пояснювальна, евристична, аксіологічна, креативна.

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ФІЛОСОФІЇ

Парадигма античної філософії.

Досократівська (докласична) філософія.

Антична філософія класичного періоду:

а) софісти; б) Сократ; в) Платон; г) Арістотель. Філософія елліністичного і римського періодів: а) елліністична філософія (перипатетика, академічна філософія, епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм, еkleктизм); б) римська філософія (просвітительство, сакралізація, неоплатонізм).

Середньовічна філософія.

Патристика: а) гностицизм; б) маніхейство; в) аполагети; г) Аврелій Августин; д) Псевдо-Діонісій і Аріопагіт. Виникнення схоластики у Західній Європі: а) Еріугена; б) проблема універсалій; в) раціоналізм і натуралізм шартрської школи.

Філософія Відродження. Епоха, культура, філософія. Гуманізм в Італії:

а) ренесансний гуманізм (Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарка); б) флорентійський неоплатонізм (Марселліо Фічіно, Пікко делла Мірандола); в) Реформація. (Еразм Роттердамський, Мартін Лютер). Гуманісти заальпійських європейських країн (Мішель Ейкем де Монтень). Натурфілософія (Джордано Бруно, Галілео Галілей). Соціальні теорії: а) ідеологія централізованої держави (Ніколо Макіавеллі, Жан Боден); б) ідея природного права; в) попередники утопічного соціалізму (Томас Мор, Томазо Кампанелла).

Філософія Нового часу:

а) раціоналізм та емпіризм (Френсіс Бекон, Рене Декарт, картезіанство); б) англійська філософія ХУП ст. (Томас Гоббс, Джон Локк); в) розквіт метафізичних вчень ХУП ст. (Бенедикт Спіноза, Готфрід Лейбніц, Христіан Вольф); г) суб'єктивно-ідеалістична завершеність сенсуалістичної філософії і критична реакція на неї (Джордж Берклі, Давид Юм).

Французька філософія ХУП-ХУІІІ ст.:

освітянство (Вольтер, Руссо); б) французький матеріалізм (Ламетрі, Дідро, Гольбах, Гельвецій). Німецька класична філософія: а) філософія історії Гердера; б) Кант – засновник рансцендентальної філософії; в) Фіхте – суб'єктивна діалектика; г) Класичний ірраціоналізм Шеллінга; д) співвідношення методу і системи в філософії Гегеля; ж) основні принципи філософії Фішербаха.

Посткласична філософія ХІХ – початку ХХ ст.:

1. Філософія марксизму: а) основи матеріалістичної діалектики; б) матеріалістичне розуміння історії. 2. Позитивізм у ХІХ ст.: а) програма “позитивної філософії” О.Конта; б) еволюціонізм Г.Спенсера. 3. Ірраціоналізм і філософія життя: а) волюнтаризм А.Шопенгауера; б) екзистенціалізм С.К'єркегора; в) Нігілістична філософія Ф.Ніцше та його вчення про надлюдину; г) морфологія культури й основні ідеї філософії історії О.Шпенглера; д) інтуїтивізм А.Бергсона (поняття інстинкту, інтелекту, інтуїції у “Творчій еволюції”).

Філософія у ХХ – ХХІ столітті:

1. Головні проблеми і тенденції ХХ ст. Прагматизм (Ч.Пірс, УДжеймс, Д.Дьюї).

2. Психологія і філософія неофрейдизму: а) З.Фройд про філософію історії і культури; б) аналітична психологія К.Юнга і колективне несвідоме; в) гуманістичний психоаналіз Е.Фромма.

3. Феноменологія Е.Гуссерля.

4. Екзистенціальна філософія.

5. Сучасна філософська антропологія.

6. Основні тенденції релігійно-філософської думки у ХХ – ХХІ ст.

7. Філософська герменевтика.

8. Структуралізм і постструктуралізм: а) структурні методи в гуманітарних науках і філософський структуралізм; б) структурна антропологія К.Леві-Строса.

9. Аналітична філософія: становлення і джерела (Дж.Мур, Б.Рассел, Л.Вітгенштейн); “Постпозитивізм” і філософія науки (К.Поппер, Г.Башляр, Т.Кун, И.Лакатос, С.Тулмін, П.Фейєрабенд).

10. Критичність філософії постмодернізму: а) метафізика бажання (Ж.Дельоз, Ф.Гватарі); б) теорія «репресивного суспільства» (Г.Маркузе, М.Фуко).

Принципи визначення філософії в Україні.

Філософія в системі культури Київської Русі (Іларіон Київський, Данило Заточеник, Кирик Новгородець, Кирило Філософ, Клим Смолятич, “Бджола”). Становлення філософії українського духу у Києво-Могилянській Академії (І.Гізель, Ф.Прокопович, Г.Щербацький, П.Лодій та ін.). Г.С.Сковорода – фундатор філософії українського духу. Філософія вітчизняного просвітництва (Т.Осиповський, І.Тимковський, В.Каразін, І.Ризький, М.Максимович та ін.). Український романтизм (М.Гоголь, М.Костомаров, П.Куліш та ін.). Філософські ідеї Т.Г.Шевченка, О.Потебні, С.Подолінського, М.Драгоманова, В.Антоновича. Філософія видатних українських письменників кінця ХІХ – початку ХХ ст. (І.Франко, П.Грабовський, М.Коцюбинський, Л.Українка). Філософія періоду відродження українського духовного життя (В.Винниченко, М.Грушевський, В.Зеньковський та ін.). Філософія національної самобутності (Д.Донцов, В.Липинський, І.Лисяк-Рудницький та ін.).

ОНТОЛОГІЯ

Поняття онтології як загальної теорії буття. Класична онтологія та її фундаментальні проблеми. Онтологія та метафізика: питання про співвідношення. Онтологічна категорія субстанції. Типи метафізичних (класичних) онтологій: ідеалізм, матеріалізм, реалізм, пантеїзм, дуалізм, монізм та ін. Основні рівні буття (природне, соціальне, духовне). Онтологічні категорії матеріалізму. Матерія як об’єктивна реальність. Ідеалістичний досвід заперечення матерії як субстанції. Поняття «рiч», «предмет», «явище». Категорії єдине і багатоманітне, ціле і частина, зміст і форма, одиничне і загальне, можливість і дійсність як відображення розвитку світу. Категорії «властивість», «ознака», «якість», «кількість» і «міра». Взаємозв’язок та взаємовідношення кількісних і якісних змін. Еволюція і революція у суспільно-історичному розвитку. Категорії «протилежність», «боротьба», «суперечність». Єдність і взаємопроникнення протилежностей. Класифікація (типологія) суперечностей. Поняття соціального антагонізму та його види. Співвіднесеність принципів “заперечення”, “діалектичного заперечення”, “заперечення заперечення”. Категорії причини і наслідку. Необхідність, випадковість, ймовірність, доцільність. Поняття закономірності і закону. Закономірність і випадковість. Метафізичне тлумачення розвитку. Світ як сукупна реальність та універсум людської життєдіяльності.

Проблема єдності та багатовимірності світу. Поняття природності світу. Філософська категоризація світу. Природознавче розуміння матерії. Сучасні уявлення про структуру і рівні організації матерії. Єдність матерії і руху. Рух і спокій. Рух і розвиток. Простір і час як філософські категорії. Еволюція уявлень про простір і час. Статичність, динамічність, циклічність, лінійність та спрямованість часу. Безконечність простору і часу. Соціальний простір і час. Онтологічні категорії сучасної філософії: буття, небуття (ніщо), екзистенція, *dasein*, суще, тілесність, можливість, необхідність, свобода, темпоральність, соціум, відчуження, абсурд, межева ситуація, проект, жах, турбота, тривога. Антропоцентрична інтенція сучасних онтологічних проектів. Проблема співвідношення класичної та екзистенціальної філософій буття. «Депресивний» зміст екзистенціалізму.

ВЧЕННЯ ПРО ПІЗНАННЯ

Поняття пізнання. Пізнання як процес цілеспрямованого, соціально-детермінованого відтворення дійсності в свідомості людини. Основні проблеми пізнання та їх класифікація. Співвідношення об'єкту і предмету пізнання. Суб'єкт і об'єкт пізнання, їх взаємозв'язок. Поняття істини (об'єктивна, абсолютна, відносна, конкретна) та її критеріїв (досвід, мислення, інтуїція, практика). Принципи пізнання (аналітичний, синтетичний, абстрагування, ідеалізації, індуктивний, дедуктивний, формалізація, моделювання) і його методи (філософські, загальнонаукові і конкретно-наукові). Основні форми пізнання (факт, ідея, проблема, гіпотеза, концепція, теорія). Провідні теорії пізнання (скептицизм, діалектика, агностицизм, конвенціоналізм, методологічний фальсифікалізм, синергетика). Творчий характер пізнання. Пізнання наукове і художнє. Проблема свідомості у теорії пізнання. Гносеологічний підхід до розгляду свідомості. Свідомість як найвища форма відображення матерії. Феноменологічна теорія свідомості. «Епохе» та «ейдетична редукація» як головні принципи феноменологічного дослідження свідомості. Основні феноменологічні категорії (інтенціональність, інтенціональне переживання, *ноеза*, *ноема* тощо). Свідомість як онтологічний та соціальний феномен. Свідомість і психіка: несвідоме, свідоме, надсвідоме. Структура свідомості: а) основні рівні свідомості (чуттєво-сенсативний, емоційно-вольовий, раціонально-логічний, інтуїтивний); б) форми свідомості (індивідуальна і суспільна, колективна і масова, профанна і елітарна). Суспільна та індивідуальна свідомість, їх взаємозв'язок. Форми суспільної свідомості. Масова свідомість. Суспільна психологія та ідеологія як рівні суспільної свідомості.

ТРАДИЦІЙНА ЛОГІКА

Історія логіки. Логіка Стародавнього Сходу Антична логіка до Арістотеля. Логічна думка Середньовіччя. Логіка Нового часу. Сучасна логіка.

Поняття. Зміст та обсяг поняття. Дефініція. Види понять. Відношення між поняттями. Операції над поодинокими поняттями. Операції над кількома поняттями водночас. Вираження поняття в мові.

Судження. Прості атрибутивні судження. Модальні судження. Складні категоричні судження. Інші різновиди складних суджень.

Питання. Умовивід. Безпосередні умовиводи. Простий категоричний силлогізм. Полісиллогізми та скорочені силлогізми. Розділові умовиводи. Умовні умовиводи. Індукція. Аналогія.

Закони логіки. Закон тотожності. Закон несуперечності. Закон виключеного третього. Закон достатньої підстави. Інші закони логіки.

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

Соціальна теорія. Розділи соціальної філософії.

Специфіка предмету соціальної філософії. Взаємодія соціальної філософії, соціальної теорії та соціології. Поняття соціального закону. Типи соціальних теорій (соціальна утопія, вчення про суспільно-економічну формацію, теорія постіндустріального (інформаційного) суспільства тощо). Специфіка космомерізму та футурології як різновидів сучасної соціальної теорії. Суспільство і соціум, суспільне і соціальне. Соціальні відносини та їх типологія. Соціальність праці, обміну і споживання. Соціальна структура суспільства. Соціальна стратифікація та мобільність. Поняття класу, верстви, прошарку. Родина, колектив, нація, етнос, раса. Національна психологія (ментальність) та самосвідомість. Поняття етноцентризму. Демографічний фактор у системі суспільних відносин. Практична філософія. Основні розділи практичної філософії. Головні категорії філософії економіки (виробництво, капітал, продуктивні сили, виробничі відносини тощо). Виробничі відносини як основа соціальних систем. Поняття матеріального виробництва та його різновидів. Фізичний, людський та соціальний капітал. Виробничий ресурс як головний чинник економічного розвитку суспільства. Поняття бізнесу у філософії. Основоположні поняття філософії політики. Політика як суспільне явище. Політика і влада: проблема співвідношення. Політична організація і політична система суспільства. Держава – основна складова політичної системи суспільства. Форми державного правління і устрою, політичний режим. Політичні партії, громадські організації і рухи. Громадянське суспільство: поняття, проблеми формування та розвитку. Категоріальний арсенал філософії права. Предмет філософії права. Закономірність, закон і право. Поняття природного права. Поняття позитивного права. Право і справедливість. Філософське обґрунтування статусу людини та громадянина.

ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

Філософія історії як галузь знань. Об'єкт і предмет філософії історії, її основні етапи та напрямки. Структура та функції сучасного філософсько-

історичного знання. Філософія історії та історична наука. Сутність історичного процесу. Єдність і розмаїття всесвітньої історії. Проблема суб'єкта історичного процесу. Періодизація історії та її критерії. Проблема спрямованості та сенсу історії. Питання про свободу історичного вибору.

ПОЛІТИЧНА ФІЛОСОФІЯ

Політична філософія в системі філософського знання. Політична філософія як особливий спосіб концептуалізації світу як світу політичного. Дефініції політичної філософії А. Макліна, П. Рікера, У. Кимліки, Т. Алексеевої, О. Панаріна.

Сучасний спектр інтерпретацій предмету політичної філософії: позитивістський підхід (сциєнтиський) – Д. Істон, Р. Даль, Д. Джерміно; ціннісний підхід (аксіологічний) – Л. Штраус, деонтологічний підхід – Ф. Бенетон, Д. Мілер, П. Манан; концептологічний підхід – Т. Алексеева, мультипарадигмальний підхід – У. Кимліка; дискурсивний підхід – М. Фуко, Ж. Деріда, Ж.-Ф. Ліотар, Дж. Батлер; структурно-філософський підхід – О. Панарін, І. Василенко.

Дискурс та основні типи політичної філософії. Політична онтологія. Поняття політичної влади. Теорії політичної влади. Типологія владних ресурсів.

Концепції свободи. Рівність як концепція та цінність. Концепції справедливості. Легалізація та легітимація держави. Легітимація як ознака узаконення держави.

ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

Людина як предмет філософського осмислення. «Людська природа» в філософських вченнях доби Античності. Вчення про людину у творах мислителів європейського Середньовіччя та Відродження. Оригінальність філософських ідей щодо людської природи в добу Відродження. Філософсько-антропологічні ідеї епохи Нового часу та Просвітництва. Визначальне уявлення німецької класичної філософії людини як суб'єкта духовної діяльності. Ставлення представників німецької класичної філософії до людини як до творця культурного світу, як до носія загального ідеального начала, духу, розуму. «Людська природа» в західній посткласичній філософії.

Ірраціоналізм філософії А. Шопенгауера. Філософія життя» Ф. Ніцше. Інтуїтивізм А. Бергсона. Феноменологія Е. Гуссерля. Визначення М. Гайдегером трансцендентного як фундаментальної характеристики людини. Позиція К. Ясперса щодо необхідності концентрації зусиль особистості на піднесення сьогодення до масштабу трансценденції. Тлумачення у французькому екзистенціалізмі (Ж.П. Сартр) трансцендентного як ніщо, через яке здійснюється людська свобода. Свобода як неодмінна умова

спонтанного творення людиною самої себе згідно з екзистенціалізмом Ж.П. Сартра.

Філософсько-антропологічний аспект філософії американського прагматизму (Ч.С. Пірс, В. Джеймс, Дж. Д'юї, Дж.Г. Мід).

Європейській марксизм: історична доля, головні ідеї та персоналії. Проблема відчуження та уречевлення людини. Вирішення проблеми людської свободи в західному марксизмі. Історичний матеріалізм К. Маркса та діалектичний матеріалізм Ф. Енгельса.

Філософія європейського неомарксизму: Г. Лукач, К. Корш, франкфуртська школа (М. Горькаймер, Т. Адорно, Г. Маркузе, Е. Фромм). Теоретичний вплив психоаналізу З. Фрейда на виникнення школи фрейдомарксизму.

Трансцендендування як людська потреба в філософії фрейдомарксизму (неофрейдизму) Е. Фромма. Екзистенційний вимір діалектичної єдності теорії та практики в неомарксистській філософії Г. Маркузе.

Сучасна західна філософська антропологія. «Людська сутність» у творах представників філософської антропології.

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

Поняття культури. Смысловий горизонт класичних визначень культури. Універсалізм та партикуляризм у філософії культури. Типологія культур (національна, народна, елітарна, масова). Поняття субкультури, контркультури та антикультури. Соціокультурний процес у розвитку людства. Культура і цивілізація: проблема співвідношення. Традиція і новаторство у культурі. Комунікативний зміст національних культур. Культури «колективістські» та «індивідуалістичні», «ієрархічно-формальні» та «єгалітарно-неформальні», «експресивні» та «стримані», «монохроні» та «поліхроні», «контактні» та «дистантні». Поняття міжкультурної комунікації. Толерантність і консенсус як умова нової цивілізаційної парадигми.

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Релігієзнавство як наука. Історичний розвиток релігієзнавства.

Генезис релігії, її ранніх форм. Теорії походження релігій: богословські та науково-раціоналістичні підходи. Єдність і багатоманіття джерел релігії. Умови формування і чинники первісних релігійних вірувань. Співвідношення гносеологічних і соціумних передумов у виникненні первісних вірувань.

Основні форми первісних вірувань. Ранні вірування та їх еволюція: магія, фетишизм, анімізм. Освячення роду та етносу в різних формах релігійних вірувань: тотемізм, культ предків. Родоплемінні культури. Родоплемінні вірування предків давніх українців.

Етнічні та регіональні релігії. Характерні риси і типи національних та національно-державних релігій. Розмаїття релігійних уявлень: полідемонізм,

політеїзм, монотеїзм. Національні та національно-державні релігії Стародавнього Світу. Умови і причини виникнення етнічних релігій. Характерні особливості етнічних релігій. Порівняльний аналіз народних і національних релігій. Вплив язичництва на формування та самоідентифікацію українців. Етнічна релігія давніх українців. Національні та національно-державні релігії сучасності: типологічні ознаки.

Етнічні релігії Америки та Африки. Національні релігії Індії: індуїзм, джайнізм, сикхізм. Національні релігії Китаю: даосизм, конфуціанство. Синто-японська національна релігійна система. Іудаїзм – національна релігія євреїв. Особливості віровчення і культу іудаїзму.

Світові релігії. Типологічні особливості світових релігій. Буддизм як світова релігія. Виникнення та поширення буддизму. Зміст буддистського релігійно-філософського вчення. Етика буддизму. Основні напрями в буддизмі, їх особливості. Поширення буддизму у сучасному світі.

Епоха виникнення християнства, його релігійні, філософські та етичні джерела. Біблія як священна книга іудаїзму і християнства. Християнська догматика. Символ віри. Християнський культ. Особливості церковної організації. Церква та держава: історичні моделі взаємодії. Основні конфесії у християнстві.

Православна догматика, східний обряд. Вселенське Православ'я: автокефальні та автономні церкви. Православна церква та держава: принцип “симфонії” та практика цезаропапізму.

Особливості віровчення, культу та церковної організації католицизму. Католицькі чернечі ордени. Католицизм в історії: папство як чинник політичного життя Європи. Контрреформація: роль Тридентського собору. Католицизм після П'ятого (кін. 19-20ст.): соціальна активність церкви. Сучасний католицизм після Другого Ватиканського собору. Понтифікат Іоана-Павла II. Енцикліка “Сотий рік” і подальший розвиток соціально-етичної доктрини католицизму.

Реформація: засади протестантської релігійності та церковності. Біблія в протестантизмі. Ранній та пізній протестантизм: особливості вчення, організації, культу. Основні протестантські деномінації. Модернізм та фундаменталізм у сучасному протестантизмі. “Протестантський дух та етика капіталізму”: соціальні, економічні та духовно-культурні виміри.

Іслам як світова релігія: виникнення та поширення. “П'ять стовпів” ісламу, інші особливості віровчення та культу. Основні течії в ісламі та їх особливості. Коран, Сунна та шаріат у житті мусульман. Іслам в історії України. “Ісламський чинник” та його роль у сучасному світі. Сучасна географія ісламу.

Релігійна свідомість і проблеми сучасної науки, економіки, політики, освіти, культури, мистецтва, права та моралі.

Історія і сучасний стан релігійних вірувань та конфесій в Україні. Релігія в сучасному світі. Релігійна багатоманітність та її перспективи. Конституційно-правові основи забезпечення свободи совісті в Україні.

ЕТИКА

Історія становлення і розвитку етичних норм в контексті світової етичної думки. Походження і значення термінів «етика» і «мораль». Функції моралі. Етика в системі філософських наук. Етика і релігія. Етика і моральне богослов'я. Суб'єкт, предмет та об'єкт етики.

Історія розвитку етичної думки стародавнього Сходу й періоду Античності. Етична думка Середньовіччя та доби Ренесансу. Етичні вчення доби Нового часу. Етична думка в контексті німецької класичної філософії. Моральні цінності людини в контексті сучасних філософських течій. Основні етапи розвитку української етичної думки.

Мораль як соціальний феномен. Поняття і структура моральної свідомості. Об'єктивні і суб'єктивні категорії моральної свідомості. Моральні проблеми людської діяльності та етика спілкування.

ЕСТЕТИКА

Предмет естетики в системі наукового знання. Основні етапи і напрями розвитку світової естетичної думки. Основні тенденції некласичної естетики. Сучасні естетичні теорії. Становлення естетичної думки у вітчизняній культурі.

Специфіка і структура естетичної свідомості. Естетична діяльність. Основні естетичні категорії.

Естетика як метатеорія мистецтва. Мистецтво як соціальний і культурний феномен. Морфологія мистецтва. Поняття виду мистецтва.

Історичні закономірності художнього розвитку. Мистецтво ХХ століття в контексті європейської естетики.

Питання:

1. Поняття світогляду: етимологія, значення і зміст терміна.
2. Міфологічні та релігійні елементи світогляду.
3. Світогляд як духовно-практичне освоєння світу. Основні функції світогляду.
4. Філософія як теоретичний вираз світоглядного ставлення до світу і теоретична форма самосвідомості людини.
5. Філософія в системі культури людства та її національні особливості.
6. Давня індійська філософія: ортодоксальні та неортодоксальні даршани.
7. Китайська філософія: порівняльний аналіз учень Лао Цзи і Конфуція. Школи даосизму, конфуціанства, моїзму і легізму.
8. Філософські вчення про природу, рання грецька діалектика у пошуку первоначал (мілетці, Геракліт, Піфагор, атомісти, Емпедокл, елеати).
9. Філософські вчення софістів та їхня критика у філософії Сократа і сократичних школах (мегарики, кіренаїки, кініки, Ксенофонт).
10. Вчення Платона про ідеї та його переосмислення в неоплатонізмі (Аммоній Саккас, Плотін, Порфирій, Прокл, Ямвліх та ін.). Вплив платонівської філософії на становлення філософсько-теологічної системи апологетів.
11. Вчення Арістотеля та його переосмислення у східному перипатетизмі (аль-Кінді, ібн Сіна, аль-Фарабі, ібн Рушд, Маймонід) та аверроїзмі (Сігер Брабантський).
12. Давньогрецька філософії елліністичного періоду (стоїки, скептики, епікурейці).
13. Східна і західна патристика: спільне і відмінне у вченнях християнських апологетів.
14. Августин і Тома Аквінський як ключові постаті західної середньовічної філософії: порівняльний аналіз вчень.
15. Спір реалістів (лінія Еріугени) і номіналістів (лінія Росцеліна) про універсалії як основний сюжет у схоластичній філософії Середньовіччя. Концептуалізм як поміркований реалізм (П. Абеляр, Іван Солсберійський, Іван Дунс Скот та ін.).

16. Гуманізм і натурфілософія в епоху Відродження.
17. Філософія Нового часу у пошуках методу наукового пізнання та реалізації розумності світу (емпіризм, раціоналізм, картезіанство).
18. Дух наукового знання у філософії доби Просвітництва.
19. Криза раціоналізму у філософії німецького романтизму, волюнтаризмі А.Шопенгауера, протоекзистенціалізмі С.К'єркегора, ірраціоналізмі Ф.Ніцше та представників «філософії життя».
20. Складність і багатоманітність філософських підходів у німецькому ідеалізмі 19 ст. Особливості гегельянства і неокантіанства.
21. Марксистська філософська традиція та її історичні трансформації (марксизм, фрейдомарксизм, марксизм-ленінізм, Франкфуртська критична філософія, західний та радянський неомарксизм, постмарксизм).
22. Філософське переосмислення феномену людини у філософії 20 ст.: психоаналіз (З.Фройд, К.Г.Юнг, Ж.Лакан та ін.), екзистенціалізм (К.Ясперс, Ж.-П.Сартр, А.Камю та ін.), персоналізм (М.Бердяєв, М.Бубер, Е.Мун'є), феноменологія (Е.Гуссерль, М.Гайдеггер, М.Шелер), неотомізм (Ж.Марітен, Е.Жильсон та ін.), діалектична теологія (К.Барт, П.Тілліх та ін.).
23. Основні положення філософії постмодернізму: деконструкція, «смерть автора» (суб'єкта), крах метанарративів, симуляція і симулякри, епістема, ризома, номадизм, «машини бажань», «тіло без органів» тощо.
24. Позитивізм та його трансформація у сучасну аналітичну філософію (перший позитивізм, неореалізм, Віденське коло, філософія мови Л.Вітгенштайна, прагматизм і неопрагматизм, сучасна філософія науки).
25. Українська філософська традиція софійності та філософії серця від Г.Сковороди і П.Юркевича до світоглядних розвідок Київської філософської школи. Вплив української філософії на російську релігійно-філософську традицію.
26. Форми та рівні наукового пізнання.
27. Зміст поняття «наукова картина світу».
28. Проблема наукових революцій.
29. Основні концепції філософії науки.
30. Верифікація, фальсифікація, детермінізм та проблема демаркації в науці.
31. Класифікація наук. Спеціалізація та інтеграція в науці.

32. Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання.
33. Особливі універсальні методи наукового пізнання.
34. Проблеми дефініювання та значення терміну буття.
35. Теорії форми і матерії, що сформувалися в історії філософії
36. Загальне визначення трансценденталій добра, істини, єдності і краси.
37. Матерія та свідомість: діалектика співвідношення.
38. Становлення психічного відображення та генезис свідомості.
39. Структура свідомості, її основні рівні.
40. Рух як спосіб існування матерії. Види руху.
41. Простір і час – форми буття матерії. Основні властивості простору і часу.
42. Проблема пізнання в історії філософії.
43. Предмет та метод формальної логіки.
44. Значення формальної логіки.
45. Поняття як форма мислення. Логічні операції над поняттями.
46. Сутність судження та його структура. Види суджень.
47. Умовиводи та їх види.
48. Дедуктивні умовиводи, їх види та правила побудови.
49. Недедуктивні умовиводи: індуктивні та за аналогією.
50. Сутність запитання та його структура. Види запитань.
51. Відповіді та їх види.
52. Сутність та структура аргументації.
53. Доведення та спростування. Пряме і непряме доведення.
54. Проблема соціального буття в філософії.
55. Соціальна реальність як спосіб буття людини.
56. Соціальний простір та соціальний час як форма прояву та здійснення буття суспільства.
57. Суспільство як об'єкт філософського аналізу.
58. Моделі соціального функціонування та розвитку.
59. Проблема законів соціального розвитку.
60. Природа та суспільство: діалектика взаємозв'язку та взаємодії.
61. Соціосфера і специфіка соціального буття людини.
62. Суспільне виробництво та його структура.
63. Суспільна свідомість та форми її прояву.
64. Духовна сфера суспільства.
65. Антропосоціогенез.
66. Культурогенез. Поняття культури, її функції і типологія.
67. Поняття історичної свідомості та передумови її формування.
68. Філософія історії: поняття та предмет. Формування предмету філософії історії.
69. Визначні підходи та парадигми філософії історії.
70. Поняття метапаттерну історії як базової інтуїції в розумінні

історичного процесу.

71. Циклічні уявлення про історію в давньогрецькій міфології та філософії.
72. Проблема «кінця історії» в новітній філософії історії (Ф.Фукуяма).
73. Концепт «постісторія».
74. Тлумачення історичного процесу за моделлю «різоми» (Дельоз, Гваттарі).
75. Образи світової історії в новітній філософії історії: концепція світ-системного аналізу І. Валерстайна.
76. Політична філософія як розгалуження практичної філософії.
77. Лібералізм як модельна структура модерної політичної філософії.
78. Повна концепція моральної особистості: розсудковість (розсудливість) та раціональність (розумність).
79. Політична філософія в ранньому Модерні.
80. Теорія справедливості Дж. Ролза.
81. Інституалізація політичної філософії в Україні.
82. Права людини як незаперечні вимоги людської природи.
83. Контрактористська модель Дж. Локка.
84. Природне право власності.
85. Принципи справедливості та правила пріоритету.
86. Специфіка та актуальність проблеми людини в філософії.
87. Генеза проблеми людини в історії західної філософії.
88. Становлення і розвиток філософської антропології у ХХ столітті.
89. Проблема сутності людини в історії філософії.
90. Своєрідність людського способу існування людини в світі.
91. Свобода, творчість, духовність як сутнісні характеристики людини, форми прояву її універсальності і унікальності.
92. Проблема походження та природи людини в філософії: різноманіття підходів.
93. Специфічні характеристики людського способу буття в світі.
94. Предмет релігієзнавства та основні етапи розвитку релігієзнавства як науки.
95. Основні теоретичні проблеми сучасного релігієзнавства.
96. Соціологічні теорії про місце та роль релігії в житті суспільства (О. Конт, Е. Дюркгейм, К. Маркс, М. Вебер).
97. Іудаїзм – перша історична форма строгого монотеїзму. Базові ідеї іудаїзму.
98. Релігійне та загальнокультурне значення Біблії, її структура і зміст.
99. Передумови і чинники виникнення християнства.
100. Іслам у сучасному світі. Ісламський радикалізм та екстремізм.

101. Національні релігії (індуїзм, синтоїзм, конфуціанство, даосизм).
102. Нетрадиційні форми релігійного життя кінця ХХ ст.
103. Проаналізуйте головні парадигми спілкування.
104. Розкрийте структуру моральної свідомості.
105. Охарактеризуйте об'єкт та предмет естетики.
106. Розкрийте структуру естетичної свідомості.
107. Розкрийте сутність категорій естетики.
108. Проаналізуйте основні художні стилі в мистецтві.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Александрова О.В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: підручник. – К.: 2002.
2. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: –Генеза, 1996., Розд. 3, § 2, С. 199 – 220.
3. Артемюк Б. Філософські проблеми суспільного розвитку. – К.:Абрис, 2008. – 176с.
4. Асмус В. Этика Канта // Кант И. Соч.: В 6 т. — М, 2014. — Т. 4. Ч. 1. — С. 5-66.
5. Асмус В.Ф. Диалектика необходимости и свободы в философии истории Гегеля // Вопросы философии. – 1995. – №1. – С. 52 – 69.
6. Афанасенко В. С., Горлач М. І., Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Квіткін П. В. Соціальна філософія: підруч. для вищ. шк. – Х.: Прапор, 2007.
7. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень: підручник. – К.:Академія, 2008. – 240с.
8. Бойченко І.В. Філософія історії. Підручник. – К., 2000.
9. Бондар С. В., Вдовиченко Г. В., Кривда Н. Ю., Литвинов В. Д., Лісовий В. С. Історія української філософії: підручник. – К. : Академвидав, 2008. — 624с.
10. Буття // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 68 – 69.
11. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл.: Фролов И. Т. и др. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2003.
12. Виробництво суспільне// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.
13. Відносини виробничі// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.– С. 85.
14. Вільчинський Ю. Філософія історії: теорія взаємопроникнення часу і вічності. – К.: Поліграфкнига, 2009. – 360с.

15. Власність// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.– С. 95.
16. Гайденко П. П. Эволюция понятия науки (XVII–XVIII вв.). – М.: 1987.
17. Гайденко П.П. История новоевропейской философии в ее связи с наукой. – М.: 2000.
18. Герменевтика // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.– С. 114-117.
19. Го Можо. Философы древнего Китая: («Десять критических статей») / Можо Го; [пер. с кит., общ. ред. и послесл. Н.Т. Федоренко]. –М.: Иностран. лит., 1961. –737 с.
20. Головкич Б.А. Філософська антропологія.– К., 1997, –239 с.
21. Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. – К.: 1997.
22. Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: підручник. – К.: Либідь, 2004. – 488 с.
23. Горфункель А. Философия эпохи Возрождения. – М.: 1980.
24. Гринин Л.Е. Государство и исторический процесс. Политический срез исторического процесса. – М. – 2007. – 240 с.
25. Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М., 2006. – С. 63-104.
26. Гусев В.І. Вступ до метафізики: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2004. – 488с.
27. Гусев В.І. Західна філософія Нового часу. XVII-XVIII ст.: Підручник. – К.: 2000.
28. Данильян О.Г. Философия: учебник / О.Г. Данильян, В.М. Тараненко. – М.: ЭКСМО, 2009. – Раздел 12. – С. 341-364, Раздел 13. – С. 365-384.
29. Данильян О.Г., Тараненко В.М. Філософія: підручник. – Харків: 2011.
30. Діалектика. Діалектичний метод // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.– С. 158 – 161.
31. Діденко В.Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр — Київський університет, 2006. – Тема 12. – С. 153 – 164.
32. Древнекитайская философия: Собрание текстов в 2-х т. –М.: Мысль, 1972-1973. – (Серия «Философское наследие»).
33. Егоров В.С. Философия открытого мира. – М.:Московский психолого –социальный институт; Воронеж: Издательство НПО –МОДЭК, 2002., (Серия —Библиотека студента). – С. 183 – 188.
34. Екзистенція // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.– С. 187.
35. Економіка//Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.– С. 190.

36. Епістемологія // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 201-202.
37. Закович М.М. Культурологія: українська та зарубіжна культура. Навч. Посібник. – К., 2007.
38. Зиновьев А.А. Очерки комплексной логики. – М., 2000.
39. Зиновьев А.А. Фактор понимания. – М., 2006.
40. Индийская философия: энциклопедия / [отв. ред. М.Т. Степанянц; Институт философии РАН]. – М.: Восточная литература, 2009. – 950 с.
41. История восточной философии / Отв. ред. М.Т. Степанянц. – М.: 1998.
42. История китайской философии / [пер. с кит. В.С. Таскина; ред. М.Л. Титаренко]. – М.: Прогресс, 1989. – 551 с.
43. История философии. Учебник для вузов / Под. ред. В.В. Васильева, А.А. Кротова, Д.В. Бугая. – М.: 2005.
44. История философии. Энциклопедия. – Мн.: 2002.
45. История философии: Запад – Россия – Восток. Учебник для студентов высших учебных заведений. Книга вторая: Философия XV-XIX веков / под. ред. Н.В. Мотрошиловой. – М.: 2000.
46. Істина // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 252 – 253.
47. Історія світової культури / Ред. Левчук Л.Т. – К., 1999.
48. Історія української філософії: підручник для студ. вищих навч. закл. – К.: Київський університет, 2008. – 592с.
49. Історія філософії // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 257 – 259.
50. Історія філософії. Словник / За ред. В.І. Ярошовця. – К.: Знання України, 2006. – 1200с.
51. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; за ред. В.І.Ярошовця. – К.: 2002.
52. Історія// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 255.
53. Ішмуратов А.Т. Вступ до філософської логіки.- К., 1997.
54. Капіталізм// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 268-269.
55. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів / Навч. посібник. – К.: 2008.
56. Категорії // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 272 – 273.
57. Категорії діалектики // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.– С. 273 – 274.
58. Клини С. Математическая логика. – М., 1973.
59. Комунікація // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.– С. 291.
60. Конверський А.Є. Логіка традиційна та сучасна.- К., 2007.

61. Кузнецов В. Н. Немецкая классическая философия второй половины XVIII — начала XIX века. — М., 1989. — С. 49—70.
62. Кузнецов В. Н. Французский материализм XVIII века. - М.: 1981.
63. Кузнецов В.Н., Мееровский Б.В., Грязнов А.Ф. Западноевропейская философия XVIII века. — М.: 1986.
64. Культура // Філософський енциклопедичний словник. — К.: Абрис, 2002. — С. 313 – 314.
65. Культурология: Учебное пособие / Сост. А.А. Радугин. — М., 1999.
66. Культурологія: теорія та історія культури: Навч. посіб. / За ред. І.І. Тюрменко, О.Д. Горбула. — Київ: Центр навчальної літератури, 2004.
67. Лазарев В. В. Становление философского сознания Нового времени. — М.: 1987.
68. Левчук Л. Т. Історія світової культури. — К.: Либідь, 1999. — 477 с.
69. Лой А.Н. Сознание как предмет теории познания. — К., 1998.
70. Лосский Н.О. История русской философии. — М.: 1991.
71. Лукасевич Я. Аристотелевская силлогистика с точки зрения современной формальной логики. — М., 1959.
72. Людина // Філософський енциклопедичний словник. — К.: Абрис, 2002. — С. 350.
73. Майєвтика // Філософський енциклопедичний словник. — К.: Абрис, 2002. — С. 354.
74. Мамардашвили М.К. Картезианские размышления. — Ел. джерело: <http://philosophy.ru/library/mmk/kr/index.html>.
75. Матерія // Філософський енциклопедичний словник. — К.: Абрис, 2002.— С. 366 – 367.
76. Мердок Дж. П. Социальная структура. — М., — ОГИ, 2003., - 608 с.
77. Метафізика // Філософський енциклопедичний словник. — К.: Абрис, 2002.— С. 372 – 373.
78. Милль Д.С. Система логики. — СПб., 1865. — Т.1.
79. Мировая художественная культура. — М., 1996.
80. Мова // Філософський енциклопедичний словник. — К.: Абрис, 2002.—С. 389.
81. Мова науки // Філософський енциклопедичний словник. — К.: Абрис, 2002.— С. 389 – 90.
82. Момджян Х. Н. Французское Просвещение XVIII века. — М.: 1983.
83. Нарский И. С. Западноевропейская философия XIX века. — М, 1976. — С. 53-80.
84. Нарский И.С. Западноевропейская философия 18 века. — М.: 1973.
85. Новая философская энциклопедия. В 4-х томах/ под ред. В.С. Степина. — М.: 2000-2001.
86. Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. — К.: 1999.
87. Ольденбург Сергей. Жизнь Будды, индийского учителя жизни. Пять лекций по буддизму. — Самара: Агни, 1998.

88. Ольденбург Сергей. Конфуций, Будда Шакьямуни. – Москва: Ломоносовъ, 2012.
89. Омархали Ханна. Зороастризм. / Религии мира: Учебное пособие. Под ред. М.М. Шахнович. Изд. 2. – Санкт-Петербург: Изд-во С-Петербур. ун-та, 2005.
90. Онтологія // Там же. – С. 449 – 451.
91. Осічнюк Ю.В. Філософія: підручник. – К.: 2003.
92. Основні питання філософії // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 457.
93. Очерки истории арабской культуры V-X V вв. М., 1982. – Очерк второй. Развитие исторического сознания арабов (VI-VIII вв.) П.А.Грязневич. С. 75-155. – Очерк третий. Средневековый арабский город. О.Г.Большаков. С. 156-214. – Очерк пятый. Бедуины и горожане в Мукаддима Ибн Халдуна. С.М.Бациева.
94. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. – К., 2000. – С. 198-228.
95. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. – К.: Академвидав, 2008..
96. Пашук А.І. Нариси з історії філософії середніх віків: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 712 с.
97. Перепёлкин Юрий. История Древнего Египта / Общ. ред. А. Вассоевича. – Санкт-Петербург: Летний Сад, Нева, 2000.
98. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій. навч. посіб. для студ. вищ. Закладів освіти III-IV рівнів акредитації. – Львів: «Новий Світ» – 2000, 2008. – С. 16-34.
99. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003.
100. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. – К.: Майстерня Білецьких, 2007. – 256с. Татаркевич В. Історія філософії: В 3-х т. / Пер. з пол. – Львів: Свічадо, 1999.
101. Попович М.В. Философские вопросы семантики. – К., 1975.
102. Предмет // Філософський словник / За ред. В.І. Шинкарука. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1986. – С. 522 – 523.
103. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підруч. – К.: Академвидав, 2006. – С. 15-20.
104. Психіка // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 533.
105. Психоаналіз // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 533 – 534.
106. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: 1995.
107. Рационалистическая традиция и современность. Ближний и Средний Восток. – М.: 1990.
108. Реале Д, Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Новое время. В 4 т. Т.3. – СПб.: 1996.
109. Рушійні сили історії// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С.559 – 560.

110. Сагадеев А.В. Ибн Сина. – М.: 1980.
111. Сагадеев А.В. Ибн-Рушд. – М.: 1973.
112. Садохин А.П., Грушвицкая Т.Г. Мировая художественная культура.
113. Саух Юрій. Філософія буддизму. Глобалізаційний вимір. – Київ, 2009.
114. Светлов В.А. – Современная логика. – Спб., 2006.
115. Свідомість // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 567.
116. Світогляд // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 569 – 570.
117. Свобода// Там само. – С. 570 – 573.
118. Смирнов А.В. Великий шейх суфизма. Опыт парадигмального анализа философии Ибн Араби. – М.: 1993.
119. Смирнова Е.Д. Логическая семантика и философские основания логики. – М., 1986.
120. Смысл жизни // Новая философская энциклопедия: в 4-х т. / Ин-т философии РАН; Научно-ред. совет: предс. В.С. Степин, заместители предс.: А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин, уч. секр. А.П. Огурцов. – М.: Мысль, 2001. – С. 578.
121. Соколов В. В. От философии античности к философии Нового времени. Субъектно-объектная парадигма. – М.: 2000.
122. Соколов В.В. Европейская философия XV-XVII веков. – М.: 1984.
123. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. закл. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-тє, випр. та допов. – К.: –Генеза, 2006. Розд. 3, § 4,5, С. 410 – 455.
124. Соціальне освоєння// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.– С. 598.
125. Соціальні верстви// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.– С. 599-600.
126. Спиркин А.Г. Философия: учебник 2-е изд. – М.:Гардарики, 2009. – С. 308-337.
127. Спосіб життя// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 606.
128. Стани суспільства// Там само – С. 607 – 608.
129. Степанянц М.Т. Мусульманские концепции в философии и политике XIX-XX вв. - М.: 1982.
130. Степанянц М.Т. Философские аспекты суфизма. - М.: 1987.
131. Субстанція // Там само. – С. 614 – 615.
132. Суспільство// Там само. – С.620 – 621.
133. Таран В.О., Зотов В.М., Резанова Н.О. Соціальна філософія: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 272с.
134. Тарнас Р. История западного мышления. – М.: 1995.

135. Тарский А. Введение в логику и методологию дедуктивных наук. – М., 1948.
136. Теорія та історія світової і вітчизняної культури / За ред. А.К. Бичко. – К., 1993.
137. Українська та зарубіжна культура / За ред. Заковича М.М. – К., 2000.
138. Феноменологія // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 666 – 667.
139. Философия // Новая философская энциклопедия: в 4-х т. / Ин-т философии РАН;
140. Философия буддизма: энциклопедия. / Отв. ред.: М.Т. Степанянц; Институт философии РАН. – Москва: Восточная литература, 2011.
141. Философский энциклопедический словарь / Редкол. С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-оглы, Л.Ф. Ильичев и др. – 2-е изд. – М.: 1989.
142. Філософія // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 670 – 674.
143. Філософія історії// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С.677 – 678.
144. Філософія культури// Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 678 – 679.
145. Філософія та її ділянки // Татаркевич В. Історія філософії: Антична і середньовічна філософія / Пер. з пол. А. Шкарб'юка. – Львів: Свічадо, 1997. – Т.1. – С. 9 – 13.
146. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. за ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2009. – Тема 1. – С. 7-29.
147. Філософія: ідеї, ідеології, персоналії. Енциклопедичний словник / Укл. Омельченко Ю.В. – К., 2009.
148. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – Т. 11. – С. 295-298, Т. 14. – С. 332-342, Т.16. – С. 358-368, С. 458–466.
149. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – Т. 17. – С. 370 – 372.
150. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2008. – Тема 1. – С. 15 23.
151. Філософія: навч. посібник / за ред. І.Ф. Надольного. – К.: 2011.
152. Філософія: Підруч. / Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2002. – Тема 1. – С. 14 – 30.
153. Філософія: підручник / за ред. О.П. Сидоренка. – К.: Знання, 2008. – Тема 20. – С. 634-647.
154. Філософія: світ людини. Курс лекцій: Навч. посібн. / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, М.В. Хамітов та ін. – К., 2004. – 428 с.
155. Фролова Е.А. История средневековой арабо-исламской философии. – М.: 1995.

156. Фролова Е.А. Проблема веры и знания в арабской философии. – М.: 1983.
157. Фэн Ю-Лань. Краткая история китайской философии. / Пер. с англ.: Р.В. Котенко. – Санкт-Петербург: Евразия, 1998.
158. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж: навчальний посібник 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: КНТ. Центр навчальної літератури, 2006. – 296с.
159. Хесле В. Гении философии Нового времени. – М.: 1992.
160. Хитти Ф. Краткая история Ближнего Востока. Мост трех континентов. / Пер. с английского: А.В. Бушуев. – Москва: ЗАО, 2012.
161. Цивілізація // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 704 – 705.
162. Чанышев А. К. Курс лекций по древней и средневековой философии. - М.: 1991.
163. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – К.: 1992.
164. Чорненький Я.Я. Культурологія: теорія, практика, самостійна робота: Навч. посіб. – К., 2004.
165. Что такое философия? // Всемирная энциклопедия: Философия XX век / Главн. науч. ред. и сост. А.А. Грицанов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2002. – С. 904 – 912.
166. Чудинов А. В. Утопии века Просвещения. - М.: 2000.
167. Шаймухамбетова Г.Б. Арабоязычная философия средневековья и классическая традиция. – М.: 1979.
168. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
169. Элиас Дж. Бикерман. Евреи в эпоху эллинизма. – Москва: Гешарим, Мосты культуры, 2000.
170. Ярошовець В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. Підручник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 263с.

Тексти для читання:

1. Абеляр П. История моих бедствий. – М.: 1992.
2. Августин Аврелий. Исповедь. – М.: 1992.
3. Августин Аврелий. О Граде Божиим. – М.: 2000.
4. Августин Блаженный. О бессмертии души.
http://www.agnuz.info/library/books/avgustin_o_bessertii_dushi/
5. Аль-Газали. Избавляющий от заблуждения // Григорян С.Н. Из истории философии Средней Азии и Ирана VII-XII вв. – М.: 1960.
6. Аль-Фараби. Философские трактаты. – Алма-Ата, 1970.
7. Арндт Г. Становище людини. – Львів: «Лібра», 1999. – 257 с.
8. Аристотель Категорії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 88 – 98.
9. Аристотель. О душе // Сочин. В 4 т. – М., 1976. Т.1.
10. Аристотель. Политика // Сочин. В 4 т. – М., 1983. Т.4.

11. Арістотель. Нікомахова етика. – К., 2002.
12. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса. – М.: 1990.
13. Беккер Г. Стенли Экономический взгляд на жизнь. Нобелевская лекция. // Человеческое поведение: экономический подход. Избранные труды по экономической теории. – М.: ГУВШЭ, 2003 – С. 582 – 614.
14. Белл Д. Настання постіндустріального суспільства // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 419 – 431.
15. Біблія.
16. Блок М. Короли-чудотворцы. – М.: 1998.
17. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть. - Київ. 2000.- (Гл. 4)
18. Боэций. «Утешение философией» и другие трактаты. – М.: 1990.
19. Бруно Дж. Философские диалоги. – М.: 2000.
20. Булгаков С.Н. Философия хозяйства. – М.: «Наука», 1990. – С. 213 – 261. 12.
21. Бэкон Ф. Сочинения: в 2 т. – М.: 1971-78.
22. Бэркли Дж. Трактат о принципах человеческого знания. – Ел. джерело: <http://psylib.org.ua/books/berkl01/index.htm>.
23. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. – К.: 1994.
24. Вітгенштайн Л. Логіко-філософський трактат // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 403 – 413.
25. Вольтер. Философские сочинения. – М.: 1988.
26. Гадамер Г.-Г. Мова як горизонт герменевтичної онтології // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 377 – 390.
27. Гайдеггер М. Що таке метафізика? // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 74 – 86.
28. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 432 – 443.
29. Гегель Г. В. Ф. Кто мыслит абстрактно? // Там само. — С. 387—394.
30. Гегель Г. В. Ф. Лекции по истории философии. Введение в историю философии // Соч. в 14 т. — М., 2002. — Т. 9. — С. 3—86.
31. Гегель Г. В. Ф. Лекции по эстетике. Введение // Эстетика. В 4 т. — М., 1968. — Т. 1. — С. 7—96.
32. Гегель Г. В. Ф. Наука логики. Предисловие к первому изданию. Введение. С чего следует начинать науку? — М., 1970. —Т. 1. — С. 75—138.
33. Гегель Г. В. Ф. О сущности философской критики // Работы разных лет. — В 2-х т. — М., 1970. — Т. 1. — С. 268—284.
34. Гегель Г. В. Ф. Система нравственности // Гегель Г. В. Ф. Политические произведения. – М., 1978. –С. 276-367.

35. Гегель Г. В. Ф. Феноменология духа // Соч. в 14 т. – М., 1959. – Т. 4. – 440 с.
36. Гегель Г. В. Ф. Философия истории // Соч. в 14 т. – М., Л., –2005. – Т. 8.
37. Гегель Г. В. Ф. Философия права // Соч. в 14 т. – М., – 1934. – Т. 7. – С. 5-60.
38. Гегель Г. В. Ф. Философия религии. В 2т. – М., 1976. – Т. 1. – С. 205-271.
39. Гегель Г. В. Ф. Философская пропедевтика // Работы разных лет. – В 2-х т. – М., 1971. – Т. 2. – С. 7-212.
40. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук. – М., 1974. – Т. 1. – 452 с.
41. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук. – М., 1975. – Т. 2. – С. 7-43.
42. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук. – М., 1977. – Т. 3.
43. Гейзінга Й. *Nomoludens* // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 597 – 608.
44. Гельвеций К. Сочинения в 2-х томах. – М.: 1973.
45. Гердер И. Г. Идеи к философии истории человечества. - М.: 1977.
46. Гидденс Э. Устройство общества. – М.: Академический проект – 2005. – 528 с.
47. Гоббс Т. Сочинения в 2-х томах. – М.: 1989-1991.
48. Гольбах П.А. Избранные произведения в 2-х томах. – М.: 1965.
49. Гуревич А. Проблемы средневековой народной культуры // Культура Средневековой Европы. – СПб.: 2006.
50. Гуревич А.Я. Категории Средневековой культуры. - – Ел. джерело: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Gurev/.
51. Гуссерль Е. Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 280 – 292.
52. Декарт Р. Метафізичні роздуми // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 59 – 69.
53. Декарт Р. Размышления о первой философии. – Ел. джерело: <http://psylib.org.ua/books/dekar02/>.
54. Декарт Р. Рассуждение о методе. – Ел. джерело: <http://psylib.org.ua/books/dekar01/>.
55. Делёз Ж. Гваттари Ф. Анти-Эдип. Капитализм и шизофрения. – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 672 с.
56. Дидро Д. Жак-фаталист и его Хозяин / Дидро Д. Монахиня. Племянник Рамо. – М.: 2005.
57. Дильтей В. Типи світогляду і виявлення їх у метафізичних системах // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. /

за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 150 – 162.

58. Дионисий Ареопагит. О церковной иерархии. Послания. (Издание с параллельными текстами). – СПб.: 2001.

59. Дракер П. Посткласическое общество // Новая постиндустриальная волна на Западе. – М.: «Academia», 1999. – С. 67 – 100.

60. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии. – М. – 1991. – 576 с.

61. Еразм Роттердамський. Похвала Глупоті. – К.: 1993.

62. Жильсон Э. Философия в Средние века. – М.: 2010.

63. Зиммель Г. Философия труда // Зиммель Г. Избранное. В 2-х т. – М.: «Юрист», 1996. – Т. 2. – С. 466 – 485.

64. Ибн Сина. Избр. философские произведения. – М.: 1980.

65. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. – М. – 2000.

66. Ільєнков Е. Діалектика ідеального // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 303 – 309.

67. Ільєнков Е.В. Філософія і молодість // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 51 – 58.

68. Кальвин Ж. Наставления в христианской вере. – Ел. джерело: <http://www.jeancalvin.ru/institution/>

69. Кант И. Критика чистого разума// Кант И. Соч.: В 6 т. – М., 1964.– С: 154-335.

70. Кант И. Прологомены//Кант И. Соч.: В 6т. – М., 1965. – Т. 4. Ч.1.– С.111-146.

71. Кондильяк Э. Сочинения в 3-х томах. – М.: 1982.

72. Копнін П. Гносеологічні та логічні основи науки // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 334 – 343.

73. Коран / Пер. І.Ю. Крачковського. – М.: 1990.

74. Кримський С.Б. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 15 – 27.

75. Кузанский Н. Об ученом незнании / Соч. в 2-х т. – М.: 1979.

76. Ламетри Ж. Сочинения. – М.: 1983.

77. Ле Гофф Ж. Другое Средневековье: время, труд и культура Запада. – Екатеринбург, 2002.

78. Ле Гофф Ж. Средневековый мир воображаемого. – М.: 2001.

79. Ле Гофф Ж. Цивилизация Средневекового Запада. – М.: 1992.

80. Ле Гофф Ж., Трюон Н. История тела в Средние века. – М.: 2008.

81. Леви-Строс К. Три вида гуманизма. Руссо – отец антрополога//Первобытное мышление. – М., 1994.

82. Левінас Е. Чи є онтологія фундаментальною? // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 141 – 149.
83. Лейбниц Г.В. Сочинения в 4-х тт. - М.: 1982-1984
84. Ленін В. Матеріалізм і емпіріокритицизм // Філософія: хрестоматія (від витоків досьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 187 – 193.
85. Лессинг Г.Э. Воспитание человеческого рода. – Ел. джерело: <http://www.portal-credo.ru/site/?act=lib&id=2457>.
86. Лессинг Г.Э. Лаокоон, или О границах живописи и поэзии. – Ел. джерело: http://az.lib.ru/l/lessing_g_e/text_1766_laokoon.shtml.
87. Локк Дж. Сочинения в 3-х тт. - М.: 1985-1988.
88. Лоренц К. Гносеологические пролегомены//Лоренц К.Оборотная сторона зеркала. Опыт естественной истории человеческого познания. – М., 1998.
89. Лютер М. О свободе христианина. - Ел. джерело: <http://www.bible-center.ru/article/freedom>.
90. Макиавелли Н. Государь. – М.: 1990.
100. Маркс К. До критики політичної економії. // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 414 – 418.
101. Маркс К. Приватна власність і комунізм. Різні етапи розвитку комуністичних поглядів. Грубий, зрівняльний комунізм і комунізм як соціалізм, що збігається з гуманізмом // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 514 – 525.
102. Маркузе Г. Ерос и цивилизация // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 470 – 478.
103. Мелье Ж.Завещание. – Ел. джерело: <http://trst.narod.ru/jm/oglav.htm>.
104. Мерло-Понти М. Феноменология восприятия. – СПб., 1999.
105. Мизес фон Л. Человеческая деятельность. Трактат по экономической теории. – М.: «Экономика», 2000. – 878 с.
106. Мишле Ж. Ведьма. Женщина. – М.: 1997.
107. Монтень М. Опыты. В 3-х т. – М.: 1992.
108. Монтескье Ш.Л. О духе законов. – Ел. джерело: <http://readr.ru/sharl-monteske-izbrannie-proizvedeniya-o-duhe-zakonov.html>.
109. Монтескье Ш.Л. Размышления о причинах величия и падения римлян. – Ел. джерело: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Montesk/11.php.
110. Мунье Э. Персонализм // Э. Мунье. Манифест персонализма. – М., 1999. – С. 460 – 523.
111. Ницше Ф. Воля к власти. – М., 2005.(Кн. 4).
112. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла. Прелюдия к философии будущего // Ф. Ницше. Сочин. В 2т. – М., 1990. Т. 2.

113. Ницше Ф. Веселая наука // Ф. Ницше. Сочин. В 2 т. – М., 1990. Т. 1.
114. Ніцше Ф. Генеалогія моралі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 132 – 140.
115. Оккам У. Избранное. – М.: 2002.
116. Ориген. О началах. – Самара: 1993.
117. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 457 – 469.
118. Паскаль Б. Мысли о религии. – М., 1902.
119. Паскаль Б. Письма к провинциалу. – М.: 1997.
120. Платон. Диалоги. М., 1986.
121. Плеснер Х. Ступени органического и человек: Введение в философскую антропологию. – М., 2004.
122. Потєбня О. Думка і мова // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 391 – 402.
123. Прокопович Ф. Філософські твори в трьох томах. Т. 2. – Ел. джерело: <http://litopys.org.ua/procop/proc2.htm>.
124. Радищев А.Н. О человеке, о его смертности и бессмертии. – Ел. джерело: http://rvb.ru/18vek/radishchev/01text/vol_2/01text/026.htm.
125. Рассел Б. Людське пізнання. Його сфера та межі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 321 – 333.
126. Рикер П. Какого рода высказывания о человеке могут принадлежать философам // О человеческом в человеке. – М., 1989. – С. 40-59.
127. Рикман Х. Возможна ли философская антропология // Это человек: Антология. – С. 54 – 74.
128. Руссо Ж.Ж. Об общественном договоре. – М.: 1988.
129. Руссо Ж.Ж. Эмиль, или о воспитании. – Ел. джерело: <http://lib.rus.ec/b/148349/read>.
130. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. – К., 2001.
131. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 206 – 216.
132. Сен-Симон А. Письма женевакого обитателя к своим современникам / Утопический социализм: Хрестоматия / Общ. ред. А.И. Володина. – М.: 1982.
133. Сковорода Г. Кольцо. Дружеский разговор о душевном мире. // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 124 – 131.
134. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів. Т. 1. – Ел. джерело: <http://litopys.org.ua/skovoroda/skov1.htm>.
135. Сорокін П. Соціальна стратифікація і мобільність. Соціальна і культурна мобільність // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення):

навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 444 – 456.

136. Спиноза Б. Сочинения в 2-х тт. - СПб.: 1999.
137. Тейлор Э. Первобытная культура. – М., 1989.
138. Тойнби А. Дж. Постигание истории. – М., 1995.
139. Тойнби А. Дж. Цивилизация перед судом истории. – М. – СПб., 1995.
140. Фейербах Л. Основные положения философии будущего // Л. Фейербах. Избран. философ. произ. В 2т. – М., 1955. Т. 1.
141. Финк Э. Основные феномены человеческого бытия // Проблема человека в западной философии. – М., 1990.
142. Фихте И.Г. Назначения человека // И. Г. Фихте. Сочин. В 2 Т. – СПб. 1993. Т. 2. – С. 163-224.
143. Фюрербах Л. Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 250 – 260.
144. Фома Аквинский. Сума против язычников. – М.: 2004.
145. Фома Аквинский. Сума теологии. В 4-х т. – М.: 2006, 2007, 2008, 2012.
146. Фома Аквинский. Учение о душе. – М., 2004.
147. Франк С. Духовные силы общества. – М., 1992.
148. Франкл В. Человек в поисках смысла. СПб. /Пер. с англ. и нем. – М, 1990.
149. Фрейд З. Неудовлетворенность культурой // Мир философии. – Ч.2. – М., 1991.
150. Фрейд З. Я та Воно // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 293 – 302.
151. Фромм Е. Анатомія людської деструктивності // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 270 – 279.
152. Фромм Э. Бегство от свободы. – М., 1990.
153. Фуко М. Забота о себе. – К., М., 1998. – С. 47-77.
154. Фукуяма Ф. Довіра: соціальні добродії і шлях до розквіту // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 538 – 548.
155. Хайдеггер М. Кант и проблема метафизики. – М., 1997. – С. 119 - 134.
156. Хайдеггер М. Основные проблемы феноменологии.- СПб., 2001.- С.13-28, 300-438.
157. Хайек Ф.А. Познание, конкуренция и свобода. – СПб.: «Пневма», 1999. – 288 с.
158. Хейзинга Й. Осень Средневековья. – М.: 1995.

159. Хенгстенберг Г. Э. К ревизии понятия человеческой природы // Это человек. Антология. – М., 1993.
160. Швейцер А. Культура і етика // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 609 – 620.
161. Шелер М. Місце людини в космосі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 261 – 269.
162. Шеллинг Ф. В. Й. Философия исследования о сущности человеческой свободы // Ф. В. Й. Шеллинг. Сочин. В 2 Т. – М., 1984. Т. 2. – С. 86-158.
163. Шеллинг Ф. Про відношення реального та ідеального в природі // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 194 – 205.
164. Шинкарук В. Світогляд і філософія // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 163 – 173.
165. Шлейермахер Ф. Герменевтика. – М.: 2004.
166. Шпенглер О. Закат Европы. – М., 1991. Юнг К.-Г. Архетип и символ. – М., 1991.
167. Шюц А., Лукман Т. Структури життєсвіту. – К.: Український Центр духовної культури, 2004. – 560 с.
168. Элиаде М. История веры и религиозных идей. От Магомета до Реформации. – М.: 2008.
169. Эразм Роттердамский. Оружие христианского воина. – М.: 1992.
170. Юм Д. Исследования человеческого познания // Д. Юм. Сочин. В 2т. – М., 1966. Т.2.
171. Юм Д. Трактат о человеческой природе. – Ел. джерело: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000185/index.shtml>.
172. Яковенко Б.В. Що таке філософія? (Вступ до трансценденталізму)// Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 28 – 34.
173. Ясперс К. Філософська віра // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – С. 35 – 49.

РЕСУРСИ (електронні адреси)

- <http://lib.onu.edu.ua/> Бібліотека ОНУ ім. І.І.Мечникова.
- <http://www.onu.edu.ua/ru/index.html> Сайт ОНУ ім. І.І.Мечникова.
- <http://www.ognb.odessa.ua/> Бібліотека ім. М.Горького.
- <http://www.nbu.gov.ua/> Бібліотека ім. В.Вернадського.
- <http://lib-gw.univ.kiev.ua/> Бібліотека ім. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

<http://www.filosof.com.ua/> Інститут філософії НАН України імені Григорія Сковороди.

<http://www.inst-ukr.lviv.ua/> Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича.

<http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html> Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського.

<http://www.philosof.onu.edu.ua/> Сайт Філософського факультету ОНУ ім. І.І.Мечникова.

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html> Найвидатніші філософи світу та України.